

Sosiaali- ja
terveysministeriö

Verkostoituvat vammaispalvelut: Lyhytaikainen huolenpito ja aamu- ja iltapäivätoiminta

Kirsi-Maria Malmund-Laakso, neuvotteleva virkamies
Kaarina Tuokko, erityisasiantuntija
Sosiaali- ja terveysministeriö 17.4.2026

Hyödyllisiä lähteitä ja linkkejä 1/2

- STM:n uutinen 19.6.2025: Kuntien järjestämä aamu- ja iltapäivätoiminta myös vammaisille lapsille on ensisijaista vammaispalvelulakiin nähden – lapsen etu huomioitava <https://stm.fi/-/kuntien-jarjestama-aamu-ja-iltapaivatoiminta-myo-vammaisille-lapsille-on-ensisijaista-vammaispalvelulakiin-nahden-lapsen-etu-huomioitava>
- STM:n ja OKM:n ohjauskirje aiheesta 17.6.2025: <https://stm.fi/documents/1271139/150123656/Kirje%20kuntiin%20ja%20hyvinvointialueille%20OKM%20ja%20STM.pdf/b1d0c914-09ae-a487-3ba9-da8a47fde15e/Kirje%20kuntiin%20ja%20hyvinvointialueille%20OKM%20ja%20STM.pdf?t=1750313092217>
- Kuntaliitto ja Hyvil: Vammaisten lasten aamu- ja iltapäivätoiminnan järjestäminen kunnan ja hyvinvointialueen yhdyspintayhteistyönä 1.6.2023: <https://www.kuntaliitto.fi/sites/default/files/media/file/Vammaisten%20lasten%200ap-ip-toiminnan%20j%C3%A4rjest%C3%A4minen%20yhdyspinnalla.pdf>

Hyödyllisiä lähteitä ja linkkejä 2/2

- THL:n vammaispalvelujen ohjeet –sivusto lyhytaikaisesta huolenpidosta:
<https://thl.fi/ohjeita-ammattilaisille/lyhytaikainen-huolenpito-vammaispalveluissa>
- YVV:n kannanotto vammaisten lasten kuljetuksista aamu- ja iltapäivätoimintaan 27.11.2025:
[https://yhdenvertaisuusvaltuutettu.fi/documents/25249352/235505320/Kannanotto%20vammaisten%20lasten%20kuljetuksista%20aamu-%20ja%20iltap%C3%A4iv%C3%A4toimintaan%20\(PDF\).pdf/1db32bfd-8898-7b94-be94-b72e89e47e23?version=1.2&t=1764317884370](https://yhdenvertaisuusvaltuutettu.fi/documents/25249352/235505320/Kannanotto%20vammaisten%20lasten%20kuljetuksista%20aamu-%20ja%20iltap%C3%A4iv%C3%A4toimintaan%20(PDF).pdf/1db32bfd-8898-7b94-be94-b72e89e47e23?version=1.2&t=1764317884370)

Tiivistelmä

- Perusopetuslain mukaiset palvelut ovat aina ensisijaisia suhteessa vammaispalveluihin.
- Palveluja järjestettäessä tulee ottaa huomioon esteettömyys ja saavutettavuus.
- Mikäli ensisijaisen lainsäädännön mukaisilla palveluilla ei voida turvata vammaiselle lapselle riittävää ja sopivaa sekä lapsen edun mukaista apua ja tukea, palvelut on järjestettävä tai niitä on täydennettävä vammaispalvelulain perusteella.
- Lainvalinnassa ja päätöksenteossa on otettava huomioon myös yhdenvertaisuuslain mukainen oikeus kohtuullisiin mukautuksiin.

Lainsäädäntö

- Perusopetuslaki (628/1998), 8 a luku:
<https://www.finlex.fi/fi/lainsaadanto/1998/628>
- Vammaispalvelulaki (675/2023), 24 § lyhytaikainen huolenpito, 2 § soveltamisala: <https://www.finlex.fi/fi/lainsaadanto/2023/675>

Perusopetuslainsäädäntö: aamu- ja iltapäivätoiminta

- Kunnalla ei ole lakisääteistä velvollisuutta järjestää lasten, eikä näin ollen myöskään vammaisten lasten aamu- ja iltapäivätoimintaa.
- Perusopetuslain 8 a luvussa säädetään kunnan järjestämästä aamu- ja iltapäivätoiminnasta.
- Kyse on kunnalle vapaaehtoisesta tehtävästä.
- Jos kunta päättää järjestää toimintaa, tulee sitä tarjota kunnassa toimivien koulujen ensimmäisen ja toisen vuosiluokan oppilaille sekä muiden vuosiluokkien osalta perusopetuslain 20 c ja 20 i §:ssä tarkoitetuille oppilaille kunnan päättämässä laajuudessa.
  - 20 i § tulossa voimaan 1.8.2026

Perusopetuslainsäädäntö: aamu- ja iltapäivätoiminta

- Perusopetuslaissa ei säädetä lapsen oikeudesta avustajapalveluihin aamu- ja iltapäivätoiminnassa. Perusopetuslain mukaisessa aamu- ja iltapäivätoiminnassa tulee kuitenkin olla toiminnan järjestämistapa huomioon ottaen riittävä määrä ammattitaitoisia ohjaajia.
- Aamu- ja iltapäivätoiminnan maksut määräytyvät perusopetuslain mukaan aina silloin, kun vammaisen lapsi voi osallistua perusopetuslain mukaiseen toimintaan.

Vammaispalvelulainsäädäntö: lyhytaikainen huolenpito

- Lyhytaikainen huolenpito kuuluu hyvinvointialueen erityisen järjestämisvelvollisuuden piiriin.
- Tämä tarkoittaa, että vammaisella henkilöllä on subjektiivinen oikeus saada lyhytaikaista huolenpitoa, jos vammaispalvelulaissa määritellyt edellytykset palvelun saamiseksi täyttyvät.
- Hyvinvointialueen on tällöin järjestettävä palvelu määrärahoista riippumatta.

Oikeus lyhytaikaiseen huolenpitoon

- Oman perheen tai muun läheisen kanssa asuvalla vammaisella henkilöllä on oikeus saada lyhytaikaista huolenpitoa silloin, kun huolenpidosta vastaavat läheiset ovat omaan elämäänsä liittyvien velvoitteiden taikka levon tai virkistyneen tarpeen vuoksi lyhytaikaisesti estyneet huolehtimasta vammaisesta henkilöstä, joka tarvitsee silloin apua tai tukea päivittäisissä toiminnoissa tai valvontaa turvallisuuden vuoksi.
- Lyhytaikainen huolenpito täydentää läheisten vammaiselle henkilölle antamaa apua ja varmistaa sen, että välttämätöntä apua on saatavissa myös heidän ollessaan estyneitä sitä antamaan.

Mitä lyhytaikainen huolenpito on 1/2

- Lyhytaikainen huolenpito läheisten riittävän levon ja virkistymisen mahdollistajana tukee koko perheen hyvinvointia.
- Lyhytaikaisella huolenpidolla on tarkoitus varmistaa vammaisesta henkilöstä huolehtivien vanhempien tai muiden läheisten mahdollisuus yhdistää vammaisesta henkilöstä huolehtiminen ja muut elämässä merkittävät asiat.
- On tärkeää, että palvelu toteutetaan ensisijaisesti vammaisen henkilön yksilöllisten tarpeiden mukaan. Siksi sen sisältöön on kiinnitettävä erityistä huomiota. Hyvin toteutettu lyhytaikainen huolenpito mahdollistaa vammaisen henkilön kotona asumisen myös silloin, kun hän tarvitsee ja saa perheeltään paljon tukea ja huolenpitoa.

Mitä lyhytaikainen huolenpito on 2/2

- Lyhytaikaisella huolenpidolla täydennetään vammaisen henkilön yksilöllisten tarpeiden mukaan sosiaalihuoltolain, perusopetuslain ja omaishoidon tuesta annetun lain mukaisia palveluita.
- Omaishoidon tukena järjestettävä omaishoitajan vapaan aikainen hoito on ensisijaista lyhytaikaiseen huolenpitoon nähden. Lyhytaikaisen huolenpidon myöntäminen ei kuitenkaan edellytä, että vammaisen henkilö saa omaishoidon tukea.

Lyhytaikaisen huolenpidon tarkoitus

- Lyhytaikaisen huolenpidon tarkoituksena on turvata oman perheensä tai muun läheisensä kanssa asuvan vammaisen henkilön tarvitsema välttämätön huolenpito ja tukea huolenpidosta vastaavien henkilöiden hyvinvointia sekä mahdollistaa heidän suoriutumisensa esimerkiksi työhön, yritystoiminnan harjoittamiseen tai opiskelun liittyvistä velvoitteista.
- Lyhytaikaista huolenpitoa voidaan järjestää kaikenikäisille vammaisille henkilöille.
- Lyhytaikaisella huolenpidolla tarkoitetaan huolenpitoa, joka on luonteeltaan tilapäistä tai tietyin väliajoin toistuvaa.
- Tilanteet, joissa vammaisen henkilö tarvitsee palvelua, voivat olla ennakkoon tiedossa olevia ja säännöllisesti toistuvia tai poikkeuksellisia ja äkillisiä tilanteita. Äkillinen avun tarve voi johtua esimerkiksi huolenpidosta vastaavan henkilön sairastumisesta, asioinnin tarpeesta, kriisitilanteesta tai toisen perheenjäsenen hoidon järjestämisestä.

Lyhytaikaisen huolenpidon toteuttaminen 1/3

- Lyhytaikainen huolenpito on toteutettava siten, että se tukee vammaisen henkilön osallisuutta hänen ikänsä ja kehitysvaiheensa edellyttämällä tavalla.
- Lyhytaikaisen huolenpidon määrästä ja toteutustavasta päätettäessä on otettava huomioon vammaisen henkilön asiakassuunnitelmaan kirjattu avun, tuen ja huolenpidon tarve, vammaisen henkilön toivomukset sekä perheen tilanne kokonaisuudessaan.
- Lyhytaikaisen huolenpidon sisältö, määrä ja toteuttamistapa on kirjattava lyhytaikaista huolenpitoa koskevaan päätökseen.

Lyhytaikaisen huolenpidon toteuttaminen 2/3

- Lyhytaikaisen huolenpidon määrä ja toteutustapa vaihtelevat yksilöllisen tilanteen mukaan. Vammaisen henkilön iällä, perhetilanteella ja elinympäristöllä on vaikutusta siihen, kuinka sitovaa huolenpito on ja kuinka palvelu tulee käytännössä toteuttaa.
- Vammaisen henkilön omat vahvuudet sekä kehittämisen ja kiinnostuksen kohteet on mahdollisuuksien mukaan otettava huomioon palvelua toteutettaessa.
- Myös vammaisen henkilön tarvitsema avun määrä ja tarve huolehtia hänen turvallisuudestaan sekä vammaisen henkilön kielelliset ja kommunikaatioon liittyvät tarpeet on otettava palvelun toteuttamisessa huomioon.

Lyhytaikaisen huolenpidon toteuttaminen 3/3

- Huomioon on otettava myös se, miten järjestettynä palvelu parhaiten tukee hoidosta vastaavien läheisten hyvinvointia. Mitä enemmän apua ja huolenpitoa tarvitseva henkilö on kyseessä, sitä enemmän perheen kokonaistilanne vaikuttaa lyhytaikaisen huolenpidon toteuttamiseen.
- Lyhytaikaista huolenpitoa voidaan toteuttaa myös vammaisen henkilön kotona, esimerkiksi kotiin annettavana perhehoitona.
- Lyhytaikaista huolenpitoa voidaan toteuttaa henkilökohtaisena tai ryhmässä annettavana palveluna taikka osana muuta palvelua.

Kunta lyhytaikaisen huolenpidon palveluntuottajana

- Kunta voi tuottaa lyhytaikaista huolenpitoa siltä osin, kuin se on hyvinvointialueen ja kunnan tehtäväkokonaisuuksien toteuttamisen kannalta tarkoituksenmukaista.
- Vammaispalvelulaki 24 § (Finlex)
https://www.finlex.fi/fi/lainsaadanto/2023/675#chp_2_sec_24
- Hyvinvointialue voi hankkia kunnalta koulua käyvien vammaisten lasten lyhytaikaista huolenpitoa, jota voidaan tarvittaessa järjestää koulun tiloissa hyödyntäen koulunkäyntiavustajien työpanosta. Hyvinvointialueen ei tarvitse kilpailuttaa palvelua eikä kunnalta edellytetä palvelun yhtiöittämistä.

Lyhytaikaisen huolenpidon suhde aamu- ja iltapäivätoimintaan

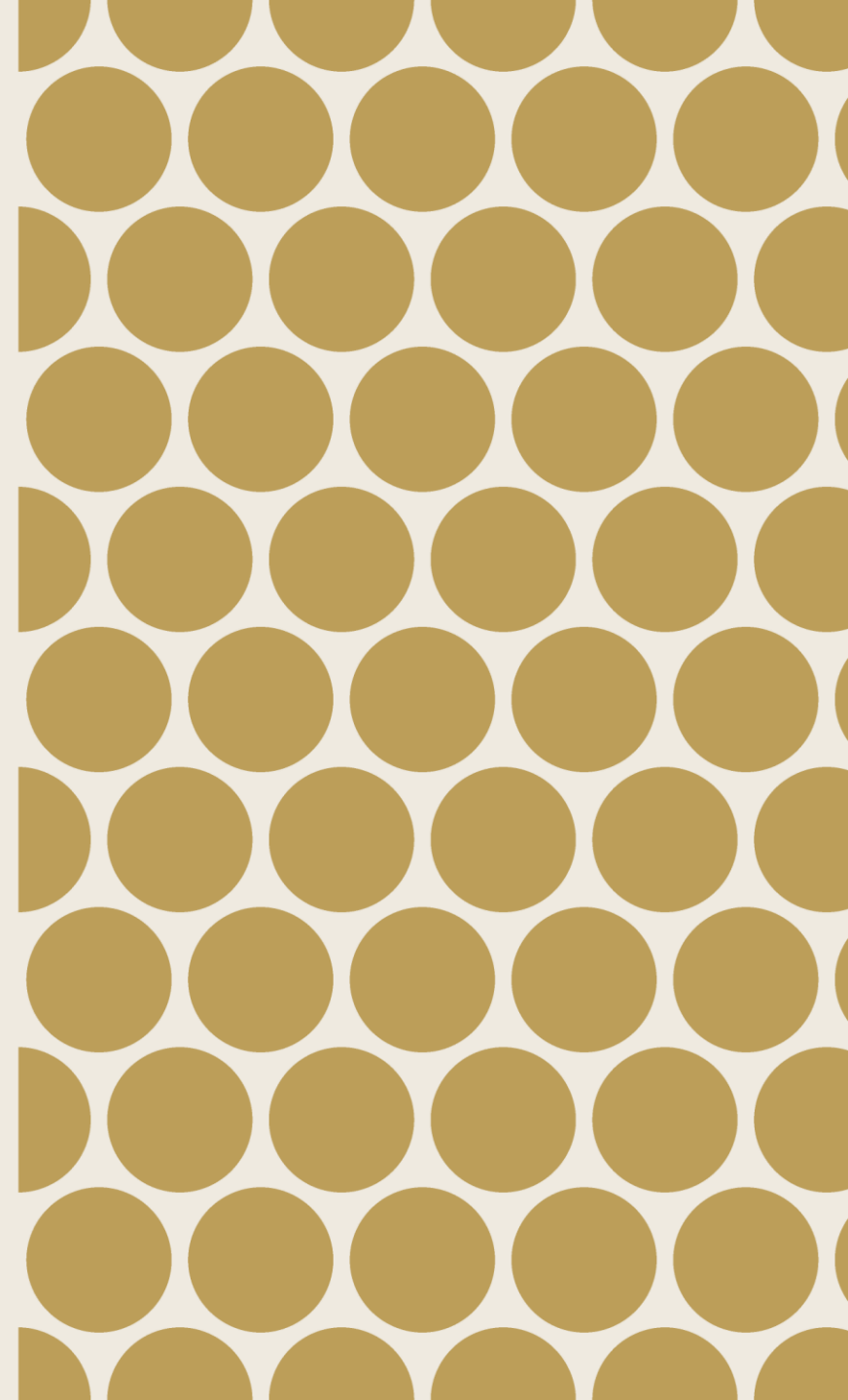

- Vammaispalvelulain mukaista lyhytaikaista huolenpitoa on oikeus saada, jos kunta ei järjestä perusopetuslain perusteella sellaista aamu- tai iltapäivätoimintaa, joka vastaa vammaisen lapsen yksilöllisiin tarpeisiin.
- Lyhytaikaista huolenpitoa voidaan järjestää myös koulujen loma-aikoina vanhempien työssäkäynnin ajan taikka huolenpidosta vastaavan henkilön lepoaikana.
- Vammaispalvelulain uudistuksella ei ole muutettu kuntien lakisääteisiä velvoitteita järjestää kasvatus- ja opetuspalveluita taikka aamu- ja iltapäivätoimintaa vammaisille lapsille. Siksi kuntien rahoitusta ei ole muutettu vammaispalvelulakia uudistettaessa.

Sosiaali- ja
terveysministeriö

OKM:n ja STM:n yhteinen ohjauskirje 19.6.2025

Perusopetuslain lähtökohdat

- Varhaiskasvatukseen, esiopetukseen ja perusopetukseen osallistuvalla lapsella on oikeus saada yksilöllisen kehityksensä, oppimisensa tai hyvinvointinsa edellyttämä tuki varhaiskasvatuslain tai perusopetuslain perusteella.
- Sen sijaan aamu- ja iltapäivätoiminnan osalta ei ole säädetty oikeudesta saada oppimisen ja koulunkäynnin tukea tai perusopetuslain 31 §:n mukaisia opetukseen osallistumisen edellyttämiä tulkitsemis- tai avustajapalveluita

Kunnan aamu- ja iltapäivätoimintaan hakeminen

- Perusopetuslain mukaan aamu- ja iltapäivätoimintaan tulee hakea kunnan edellyttämällä tavalla. Otettaessa oppilaita aamu- ja iltapäivätoimintaan heihin on sovellettava yhdenvertaisia valintaperusteita. Käytännössä tämä tarkoittaa, että jos hakijoita on enemmän kuin on paikkoja, tulee kunnan valita oppilaat yhdenvertaisin perustein.
- Oppilailla ei ole subjektiivista oikeutta päästä perusopetuslain mukaiseen aamu- ja iltapäivätoimintaan.
- Kunta ei voi erotella oppilaita eikä asettaa heitä toimintaan otettaessa eri asemaan esimerkiksi vamman perusteella.

Vammaispalvelulainsäädäntö: soveltamisala

- Vammaisen henkilön palvelut järjestetään ensisijaisesti sosiaalihuoltolain, terveydenhuoltolain (1326/2010), ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveystalveluista annetun lain (980/2012), varhaiskasvatuslain (540/2018), perusopetuslain (628/1998) tai muun ensisijaisen lain perusteella.
- Vammaispalvelulain perusteella järjestetään palveluita vain, jos muussa laissa tarkoitetut palvelut eivät ole henkilön yksilöllisen palvelutarpeen ja edun kannalta sopivia ja riittäviä. Asiakkaan edusta säädetään sosiaalihuoltolain (1301/2014) 4 ja 5 §:ssä.
- Vammaispalvelulailla ei ole tarkoitus korvata eri elämänvaiheissa tarvittavia yleislain mukaisia palveluita, joiden järjestämisestä hyvinvointialue ja kunta ovat vastuussa.

Lainvalinta

- Perusopetuslain ja vammaispalvelulain välisessä lainvalintatilanteessa on arvioitava, ovatko ensisijaisen lainsäädännön mukaiset palvelut lain mukaisesti järjestettynä henkilön yksilöllisen palvelutarpeen kannalta sopivia ja riittäviä sekä lapsen edun mukaisia.
- Lainvalinnassa ja päätöksenteossa on otettava huomioon myös yhdenvertaisuuslain mukainen oikeus kohtuullisiin mukautuksiin.
- Mikäli ensisijaisen lainsäädännön mukaisilla palveluilla ei voida turvata vammaiselle lapselle riittävää ja sopivaa sekä lapsen edun mukaista apua ja tukea, palvelut on järjestettävä tai niitä on täydennettävä vammaispalvelulain perusteella (HE 122/2024 vp, s. 55).

Lainvalinnan ytimessä yksilöllinen arvio 1/2

- Vammaispalvelulain 24 §:n 1 momentin mukaisesti oman perheen tai muun läheisen kanssa asuvalla vammaisella henkilöllä, joka tarvitsee apua ja tukea päivittäisissä toimissa tai valvontaa turvallisuuden vuoksi, on oikeus saada lyhytaikaista huolenpitoa läheisten oman elämään liittyvien velvoitteiden hoitamiseksi.
- Lyhytaikaisella huolenpidolla voitaisiin turvata vammaisen lapsen tai nuoren tarvitsemaa apua aamulla ennen koulun alkamista sekä koulupäivän jälkeen esimerkiksi silloin, jos kunta ei pystyisi hyvin erityisten tarpeiden vuoksi järjestämään palvelua aamu- ja iltapäivätoimintana perusopetuslain perusteella (HE 191/2022 s. 212). Erityiset tarpeet voivat liittyä esimerkiksi siihen, että lapsi ei vamman tai sairauden vuoksi pysty osallistumaan ryhmämuotoisesti toteutettuun toimintaan.

Lainvalinnan ytimessä yksilöllinen arvio 2/2

- Aamu- ja iltapäivätoiminnassa ei anneta oppimisen ja koulunkäynnin tukea, aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjaajien kelpoisuudet ovat väljästi säännellyt ja toiminnan ryhmäkoosta ei säädetä. Siksi opetus- ja kulttuuriministeriön mukaan perusopetuslain mukaisessa aamu- ja iltapäivätoiminnassa ei aina voida taata riittävää ja sopivaa sekä lapsen edun mukaista apua ja tukea sellaiselle vammaiselle lapselle, jolla on vaativia tai monialaisia tuen tarpeita, vaikka toimintaan olisi tehty kohtuullisia mukautuksia.
- Opetushallituksen antamassa Aamu- ja iltapäivätoiminnan perusteasiakirjassa on asetettu toiminnalle yleiset tavoitteet ja sisällöt.

Yhdenvertaisuuslain mukaiset kohtuulliset mukautukset

- Yhdenvertaisuuslain (1325/2014) 15 §:n 1 momentin mukaan muun muassa viranomaisen ja koulutuksen järjestäjän on tehtävä asianmukaiset ja kulloisessakin tilanteessa tarvittavat kohtuulliset mukautukset, jotta vammaisen henkilö voi yhdenvertaisesti muiden kanssa käyttää viranomaisen palveluita sekä saada koulutusta, työtä ja yleisesti tarjolla olevia tavaroita ja palveluita samoin kuin suoriutua työtehtävistä ja edetä työuralla.
- Pykälän 2 momentin mukaan mukautusten kohtuullisuutta arvioitaessa otetaan ensisijaisesti huomioon vammaisen ihmisen tarpeet ja lisäksi 1 momentissa tarkoitetun toimijan koko, taloudellinen asema, toiminnan luonne ja laajuus sekä mukautusten arvioidut kustannukset ja mukautuksia varten saatavissa oleva tuki.

YK:n vammaisyleissopimuksen kohtuulliset mukautukset

- Vammaisyleissopimuksen mukaan kohtuullisten mukautusten epääminen on syrjintää. Kohtuullisella mukauttamisella tarkoitetaan sopimuksen mukaan tarvittaessa yksittäistapauksessa toteutettavia tarpeellisia ja asianmukaisia muutoksia ja järjestelyjä, joilla ei aiheuteta suhteetonta tai kohtuutonta rasitetta ja joilla varmistetaan vammaisten henkilöiden mahdollisuus nauttia tai käyttää kaikkia ihmisoikeuksia ja perusvapauksia yhdenvertaisesti muiden kanssa.
- Yhdenvertaisuusvaltuutetun sivuilla kohtuullisista mukautuksista:
<https://yhdenvertaisuusvaltuutettu.fi/vammaisten-henkiloiden-oikeudet>

Käytännön yhteistyön kehittäminen kuntien ja hyvinvointialueiden välillä 1/2

- Kyseessä määrällisesti pienehkö joukko vammaisia lapsia, joita tämä rajapinta koskettaa.

Lapsen ja huoltajan näkökulma

- kunnan ja hyvinvointialueen hyvä yhteistyö toimintaan tai palveluun hakemisen prosessissa sekä hyvä tiedonkulku perheen suuntaan
- kunnan ja hyvinvointialueen päätösten tekeminen hyvissä ajoin ennen lukuvuoden alkua, mieluiten jo keväällä-kesällä, jotta toiminta tai palvelu voi alkaa oikea-aikaisesti

Käytännön yhteistyön kehittäminen kuntien ja hyvinvointialueiden välillä 2/2

Toiminnan järjestämisen ja kustannusten jakamisen yhteistyömallien kehittäminen

- hyvien käytäntöjen jakaminen hyvinvointialueiden kesken ja kuntien kesken
- vammaisen lapsen osallisuuden näkökulmasta mallit, joissa myös lyhytaikaisena huolenpitona järjestetty tai sellaisena täydennetty toiminta tapahtuu koulupäivän yhteydessä ja koulujen tiloissa, voivat olla suositeltavia
- lainsäädännön juurruttaminen ja toimeenpano parhaillaan meneillään siirtymäajan aikana eli on otollinen aika muodostaa toimintamalleja

Sosiaali- ja
terveysministeriö

Kiitos!

